

Fig. 1. Ydre set fra sydvest. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The exterior seen from the south-west.*

BREJNING KIRKE

HOLMANS HERRED

Ønsket om en kirke i Brejning opstod først og fremmest som følge af tilstedeværelsen af Den Kellerske Institution i byen: Professor og overlæge Christian Keller havde 1899 etableret den da benævnte *Kellerske Åndssvageanstalt*, dengang Nordeuropas største af sin type.¹ I 1930'erne voksede idéen om en lokal kirke, der kunne betjene beboere og ansatte ved institutionen samt imødekomme behovet fra det øvrige nærområde. Stationsbyen var vokset betragteligt i forlængelse af anlæggelsen af institutionen, og man fandt, at der var basis for opførelsen af en kirke som alternativ til Gauerlund Kirke (s. 3795) beliggende ca. 2,5 km derfra.²

Indledningsvis afholdtes månedlige gudstjenester i den kirkesal, der var knyttet til institutionens skolebygning, mens større arrangementer afholdtes i forsamlingsalen, der med tiden også blev benyttet til de ordinære gudstjenester.³ En kirkegård var desuden tilknyttet institutionen og indrettet med særskilt afsnit

til funktionærerne. Man ønskede en egentlig kirkebygning, der kunne fungere som sognekirke, og hvor man også, med sognepræst Poul Nielsens senere ord fra 1964, kunne »forkynde kristen omsorg i al forsorg«.⁴

En kirkekomité med sognepræst Adolf Friis som formand blev nedsat 1936, og 27. oktober præsenterede den idéen om egen kirke i Brejning for områdets borgere. Derefter påbegyndtes arbejdet med at skaffe støtte og midler til projektet.⁵ Opførelse af menighedslokaler i tilknytning til den nye kirke indgik ikke i planen, hvilket samme sognepræst senere begræd, mens oprettelsen af en kirkegård ikke var på tale, da henholdsvis Gauerlunds og institutionens egen tjente formålet.⁶

1941 blev professor Mogens Koch involveret i det projekt, der fra udgangspunktet var belastet af divergerende lokale og politiske interesser og siden af besættelsestid, efterkrigsår og generelle prisstigninger.⁷ Føl-

Fig. 2. Ydre set fra sydøst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The exterior seen from the south-east.*

gelig måtte arkitekten i årenes løb udarbejde flere nye prisoverslag, og finansieringen forblev en betydelig og forsinkende udfordring.⁸ Byggeriet kunne således først sættes i gang 1965; kirken blev opført på en grund, Den Kellerske Institution havde skænket, og grundstenen – i form af fire sten fra Gauerslund Kirke – blev nedlagt 22. aug. 1965.⁹

Bygningen blev opført af murermester Erling Axel og tømrermester K. J. Kristiansen under tilsyn af arkitekt Kristian Pedersen, Vinding.¹⁰ Rejsegildet fandt sted 12. febr. 1966 – 30 år efter arbejdet for kirken var påbegyndt. Indvielsen stod 20. aug. 1967 ved biskop Thyge Vilhelm Kragh.¹¹

Kirken ligger frit på en stor plæne på et højdedrag i udkanten af Brejning by nær Vejle Fjord (fig. 2 og 22). Fra byen løber Chr. Kellersvej sydøst om kirkebakken, mens plænen åbne areal mod nord og vest afgrænses af løvskov. Mod syd er plantet levende hegn foruden enkeltstående træer og buskads. En kort, grusbelagt adgangsvej (med bom) med en parallelt løbende fodgængersti i gule tegl leder med en let stigning til kirkens nordside (med etableret parkeringsplads) og fortsætter rundt om bygningen.

BYGNING

Mogens Kochs kirke i Brejning er et af arkitektens få bygningsværker og hans eneste kirke. Det markante og nyskabende anlæg, der står som en iøjnefaldende prisme i landskabet, var imidlertid lang tid undervejs. Fra skitseprojektets tilblivelse i 1941¹² gik der 26 år, før bygningen 20. aug. 1967 kunne indvies, og i den periode vandt projektet bred anerkendelse i arkitekturkredse. Kirken var sågar – med Arne Karlsens ord – i den usædvanlige situation, at den allerede inden opførelsen nævntes blandt dansk arkitekturs klassikere.¹³

Det realiserede projekt svarer ret nøje til de oprindelige planer. Kirken er opført over en stramt disponeret grundplan, hvis udgangspunkt er en regelmæssig 12-kant med afrettede langsider i nord og syd. Herved fremstår planen som en symmetrisk, solret orienteret og ottekantet centralbygning med knækkede gavle i øst og vest (fig. 3 og 4a-f). Til denne følger sig tre mindre tilbygninger med kvadratisk grundplan, et våbenhus i vest samt sakristi og dåbsventeværelse ved østfacadens skrågavle, og derudover to små udbygninger mod syd og nord, henholdsvis trappehus og redskabsrum, begge med facetterede gavle svarende til hovedkirkens.

Den hvidkalkede og teglhængte kirke er bygget af røde normalsten i krydsforbandt, og overalt rejser murene sig over en sokkel eller syld af store kampesten. Disse var oprindeligt kalkede, men står nu blanke. De knækkede gavle er med glatte, blytækkede kamme ført op over det stejle sadeltag med en vinkling på 60 grader, et gennemgående princip i bygningen, og set fra øst og vest er endegavlene – øverst med spidsbuede glamhuller, hvori klokken er ophængt – nærmest at opfatte som inkorporerede tårne (jf. fig. 7). Bygningen er i det ydre blottet for enhver detaljeudsmykning, men har i sig selv, facetteret og velproportioneret, et stærkt, skulpturelt præg.

I det indre er det høje kirkerum dækket af et spidsbuet trætondehvelv bestående af smalle, ubehandlede fyrrebrædder, der kulminerer 11 m over gulvet, hvor det nedre hanebånd er synligt (jf. fig. 8 og 15). De to buesegmenter er cirkeludsnit med en radius, der svarer til radius i den cirkel, der kan indskrives i planen (jf. fig. 21a-c).

Lysindfaldet sker primært gennem to store, spidsbuede og dobbeltsmigede vinduer (renoveret 2009) i vestgavlens vinklede gavle, mens to mindre åbninger med tilsvarende form er indsat østligst i langmurene, hvor de skærer sig op i hvælvet. Indvendig er væggene hvidkalkede

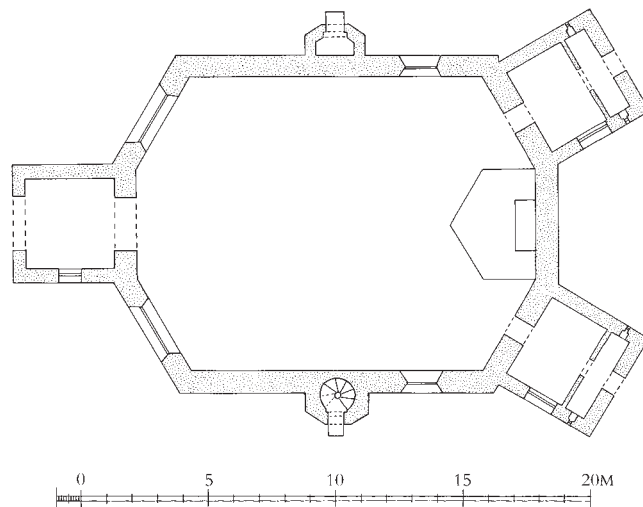
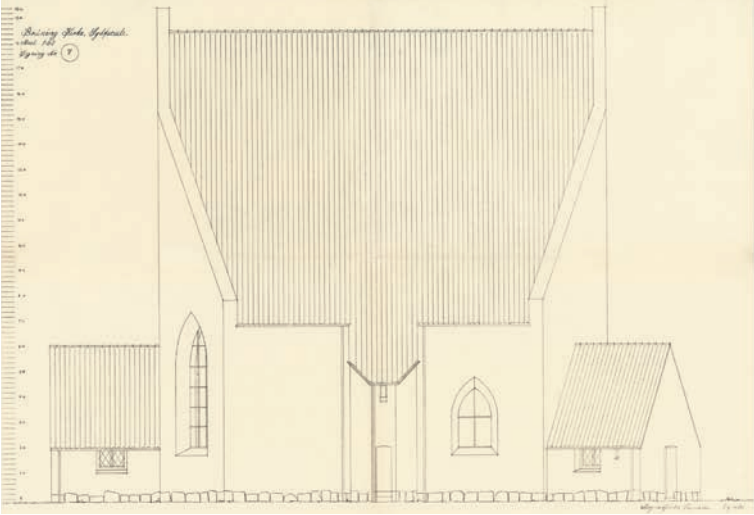
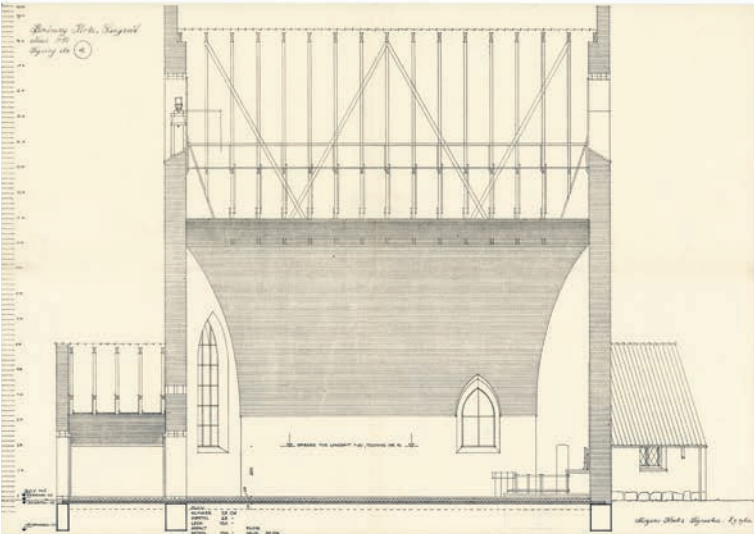
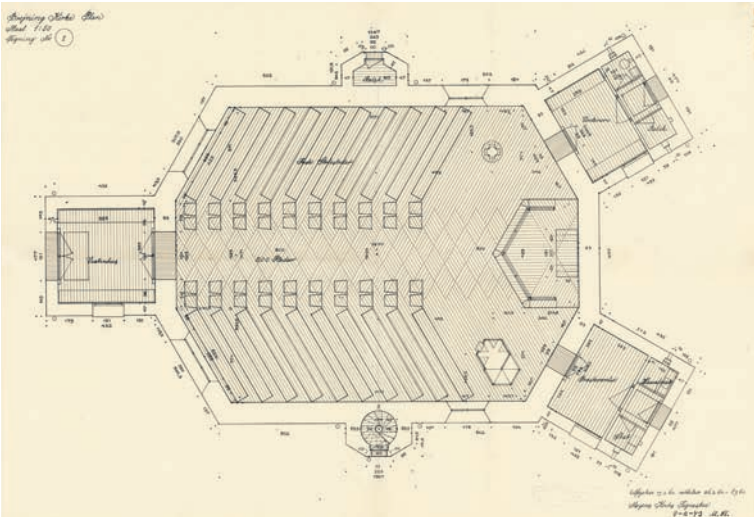

Fig. 3. Plan. 1:300. Mogens Koch 1941, suppleret af Anders C. Christensen, tegnet af Freerk Oldenburger 2023. Signaturforklaring s. 9. – Plan. Key on p. 17.

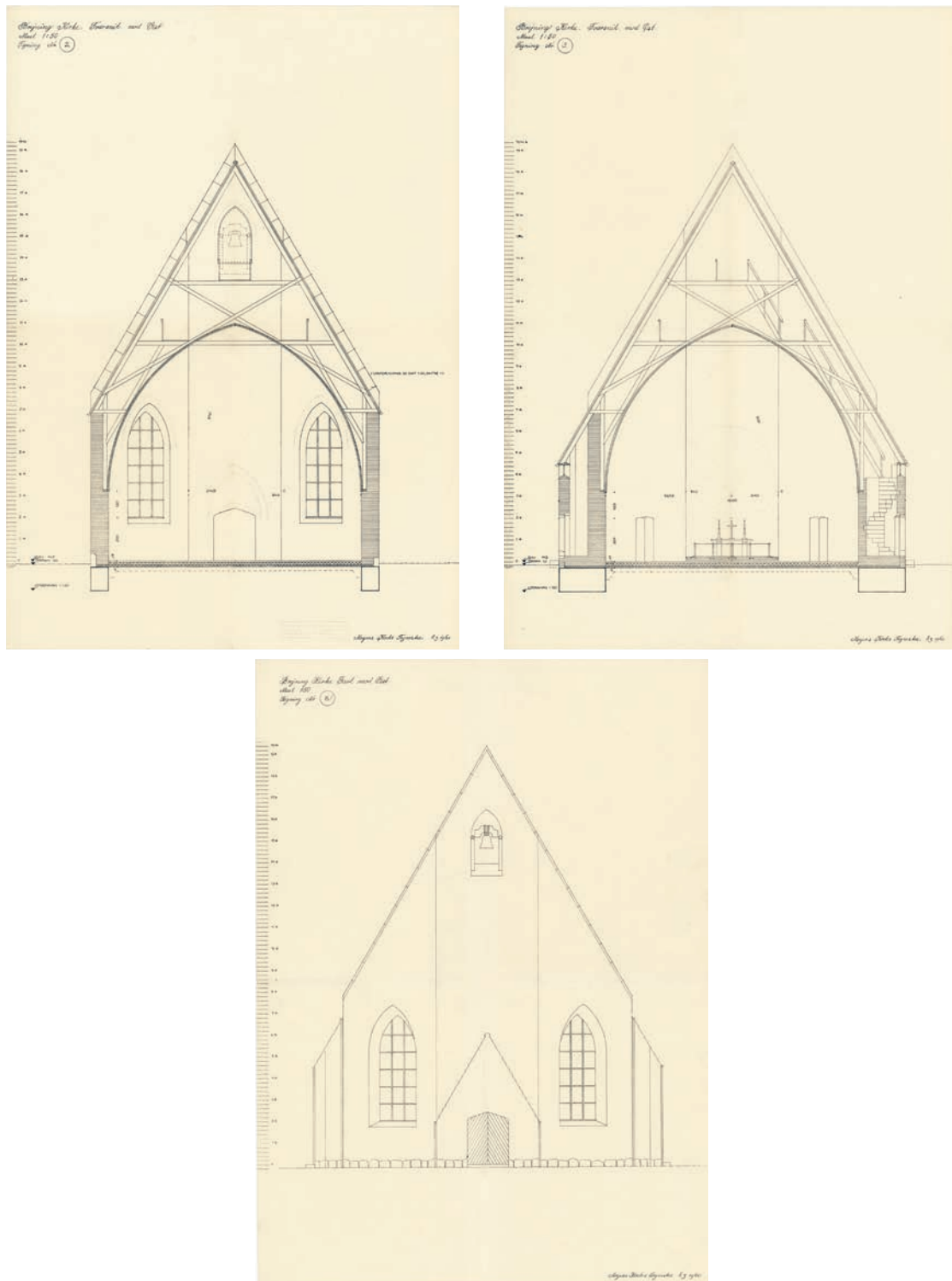

Fig. 4a-f. Tegninger. 1:300. a. Plan. b. Længdesnit set mod nord. c. Opstalt af sydfacade. d-e. Tværsnit set mod vest og øst. f. Opstalt af vestfacade. Mogens Koch 1960. Det kgl. Bygningsinspektors arkiv. — Scale drawings. a. Plan. b. Longitudinal section looking north. c. Elevation of south facade. d-e. Cross sections looking west and east. f. Elevation of west facade.

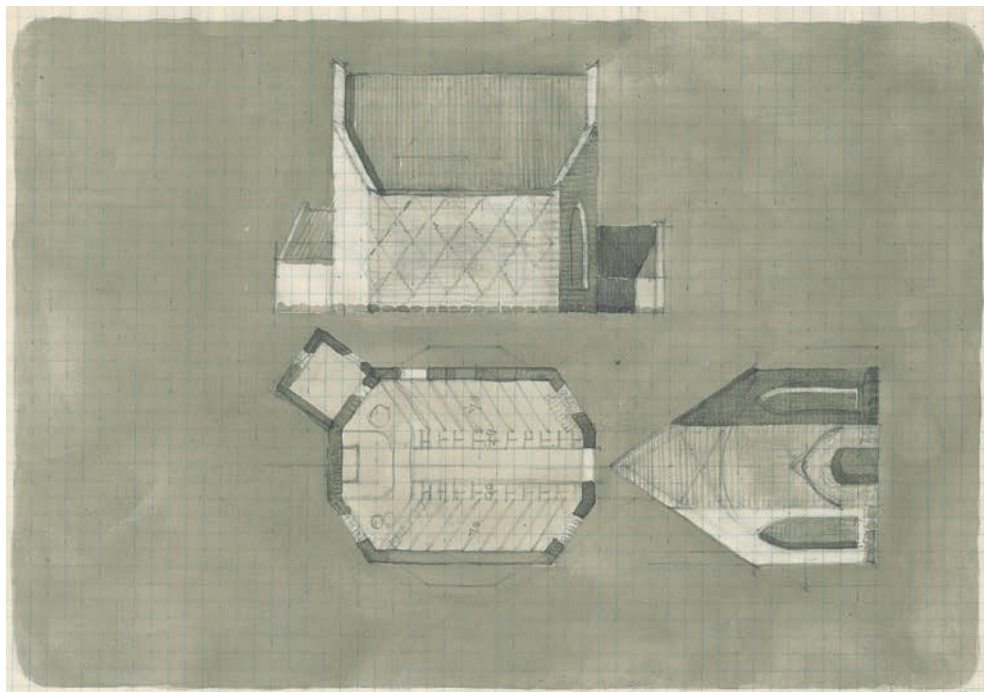
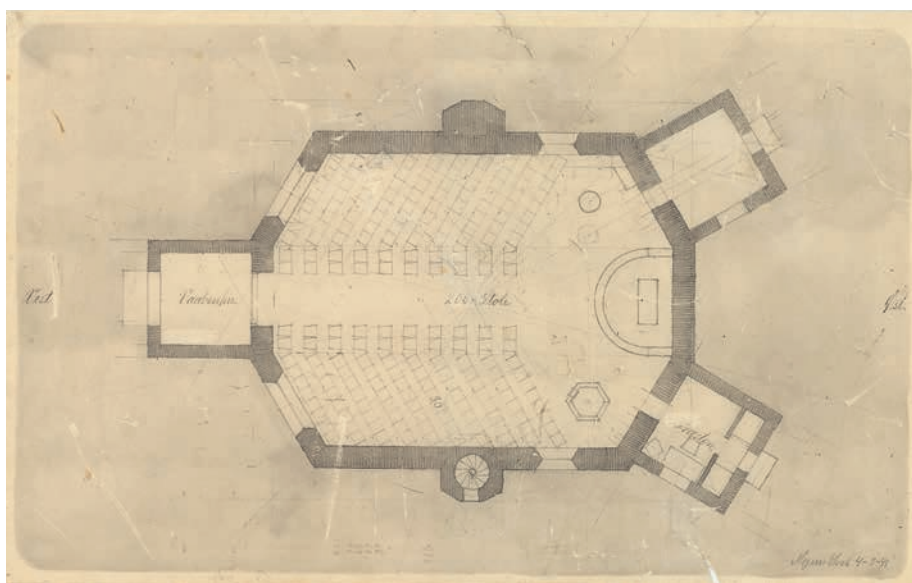

Fig. 5. Forstudie. 1:500. Skitse ved Mogens Koch 1941. Mogens Koch Design I/S. – *Preliminary study.*

som i det ydre, men i modsætning til de glatte yderfacader er der ved fremskydende mursten på østvæggen bag alteret skabt et relief i form af et vældigt livstræ med rødder, stamme, grene og blade, sidstnævnte udformet som små kors (jf.

fig. 8 og 10). Alt er nøje gennemtænkt og komponeret uden at bryde forbandtet (jf. alterparti, s. 3875).

Også udformningen af gulvene, der overalt består af gule klinker i normalformat lagt i kvart-

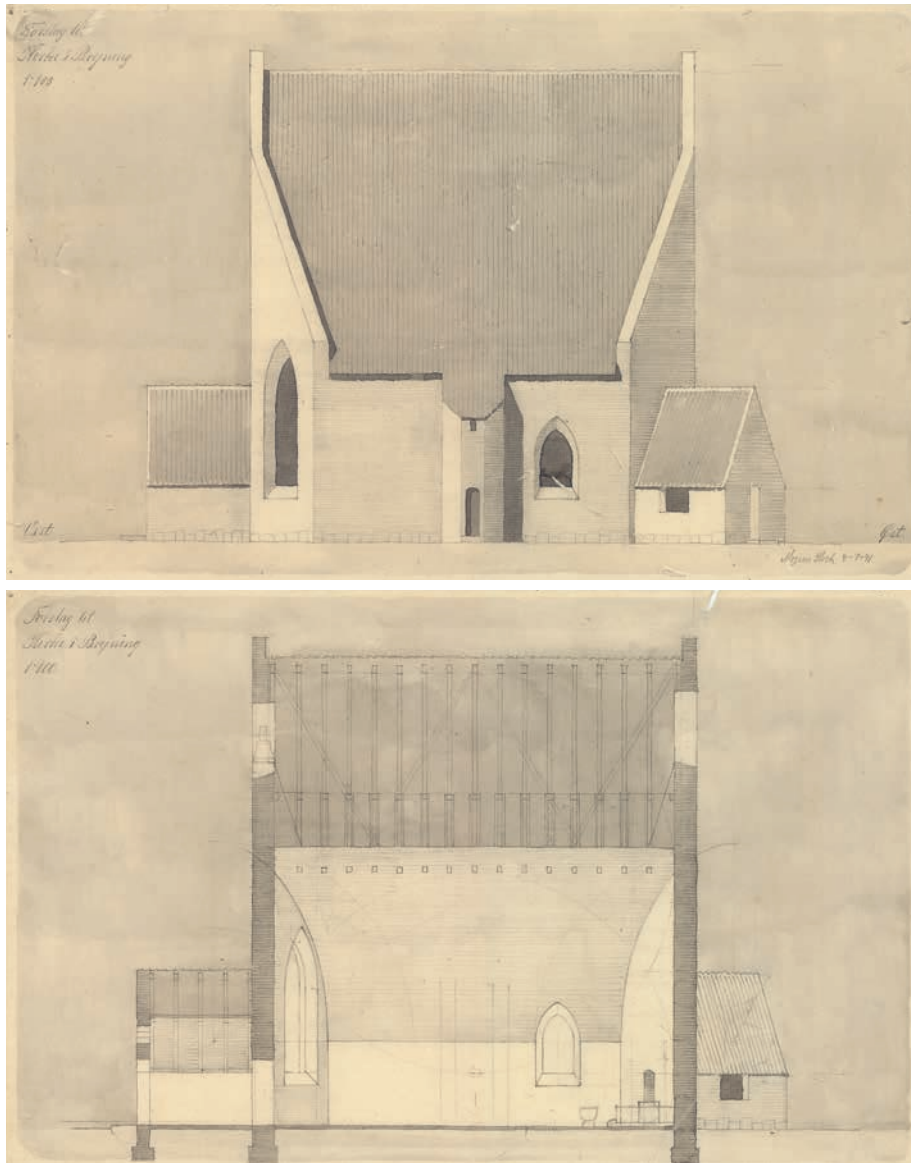

Fig. 6a-c. Tegninger. 1:300. a. (tv.) Plan. b. Opstalt af sydfacade. c. Længdesnit set mod nord. Skitser ved Mogens Koch 1941. Mogens Koch Design I/S. – Drawings. a. (left) Plan. b. Elevation of south facade. c. Longitudinal section looking north.

stensforbandt, er en integreret del af værket. I skibet er stenene lagt parallelt med de knækkede vestgavle, dvs. med en drejning på 60 grader i forhold til langmurene, og ved sammenfletningen i den langsgående midterakse er de to forløb vævet sammen med rudeformede overlap, hvorved en midtergang fra våbenhuset til alteret markeres. Sidstnævnte er placeret ved østvæggen på et lavt

podium, der i plan er bygget op over en regelmæssig sekskant.

Byggeriet er et lysende eksempel på samtidsarkitekturens store gæld til den klintske skole, som også Mogens Koch i kraft af sin tilknytning til Kaare Klints tegnestue 1925–32 var rundet af. Centralt som inspirationskilde står P.V. Jensen-Klints tanker om en bygningskrop af form som en »krystalknu-

de», hvis grundlæggende element netop er en ottekanteret prisme. Blandt forbillederne til denne er blandt andet, som påpeget af Thomas Bo Jensen, et par velkendte, middelalderlige motiver: den knækkede gavlf (jf. Holmstrup Kirke, *DK Holbæk* 1809–1810) og ikke mindst rundkirken i Bjernede med det nu forsvundne tag af form som en bispehue (*DK Sorø* 351), alt sammen elementer, der genkendes i Brejning.¹⁴ Også kampestenssoklen, der i Brejning præcist svarer til forholdene i P.V. Jensen-Klints kirker i Gedser og Odense (*DK Odense* 1621), har gammel hævde. Til trods for afhængigheden af det klintske ophav er projektets origina-

litet uomtvistelig, og den konsekvent gennemførte helhedsløsning med basis i en præcist afstemt geometri står helt for arkitektens egen regning.¹⁵

Tagkonstruktionen er et trempelværk med lange vægstolper samt krydsbånd og to hanebånd, hvoraf det nedre som nævnt er synligt fra kirkerummet. Hvælvbrædderne er sømmet fast til krydsbåndenes underkant og til de supplerende skråbånd mellem stolper og nedre hanebånd.

Opvarmning. I kirken, der siden opførelsen er tilkoblet fjernvarmenettet, blev der 1968 installeret supplerende radiatorer; det udvidede varmeanlæg blev renoveret 1984.

Fig. 7. Ydre set fra vest. Foto Mogens S. Koch 2013. Mogens Koch Design I/S. – *The exterior seen from the west.*

Fig. 8. Indre set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The interior looking east.*

INVENTAR

Inventaret stammer næsten udelukkende fra kirkens opførelse 1967 og er tegnet af kirkens arkitekt, Mogens Koch. Det gælder også altersølvet og alterstagerne, som er udført af sølvsmed Rolf Rasmus Frithjof Bratland og skænket af henholdsvis sognepræst Adolf Friis samt hustru Jenny Friis og af Helga Ibsen, Gerda Hassing og Niels Eric Aagaard-Jensen. Kirkens klokke er støbt hos John Taylor & Co., Loughborough, England, og foræret 1967 af 'Brejnings Venner'. Et krucifiks, skåret i træ, og to keramiske relieffer med nytestamentlige motiver er udført o. 1967 af billedhugger Gunnar Hansen. 1971 skænkede tekstilkunstner Molle-Cecilie Major et vævet billedtæppe. Same år blev pulpituret opført og orglet installeret og indviet. Salmenummertavlerne er fra 1972. Belysningen i form af seks ringkroner er installeret 2019.

Alterbordet (fig. 9) er fra 1967¹⁶ og udført som to vanger af hvidpudsede tegl med bordplade af tap-pede egeplanker, 191×92,5 cm og 82,5 cm højt. Bordpladens forkant er udsmykket med et diminutivt hjulkors skåret i lavt relief og guldmalet.¹⁷ Bordet er muret op mod østvæggen.

Alterdugen, o. 1980, har korsstingsbroderi med Jesusmonogram som motiv samt kniplingsbort med hjerteindfattet kors.

Knæleskammel til præsten (jf. fig. 9), 1967, af eg med knælepude i mellemlåuld og remme af læder (jf. altertæppe og knæfaldspuder).

Som *alterprydelse* (fig. 8 og 10) tjener et relief af livstræet, ca. 700×430 cm, der er integreret i selve korets østvæg (jf. s. 3872).¹⁸ Mogens Koch havde

benyttet sig af en tilsvarende idé, da han 1952–55 fornyede Lillerød Kirkes kor (DK *Frborg* 1968–69), men kunne i Brejning lade alterprydelserne fuldt integrere i kirkebygningen. En sådan løsning er siden benyttet af eksempelvis arkitekt Holger Jensen i Solvang Kirke (1976, Københavns Amt) samt af Inger og Johannes Exner i Opstandelseskirken, Albertslund (1984, Københavns Amt).

†*Alterkrucifiks*, 1967. Et trækors opsat på alterbordet eller ophængt på østvæggen.¹⁹

Krucifiks (fig. 11), o. 1967, ca. 95×55 cm, udført af billedhugger Gunnar Hansen. Kristusfigur skåret af lys, afrikansk træsort, kors af dansk moseeg.²⁰ Kristus, med flettet tornekrone, er gengivet med øjne samt mund let åbne, håret er halvkort og skægget kortklippet. Han hænger tungt i armene fra de kraftige, flade nagler, der gennemborer hænderne. Lændeklædet er kort og bundet fortil, og fødderne er overlagte og fæstnet med samme nagle. Korstræet er glat og udekoreret bortset fra, at kunstnerens initialer er indridset nederst på korsstammen.

Figuren er karakteristisk for Hansens enkle, men solide, naturalistiske stil og udgør et af mange eksempler på hans bidrag til udsmykning af kirkerum, herunder hans beslægtede krucifikser i Fruering (DK *Århus*, 1994) og Ejby Kirke (Odense Amt). Ophængt på kirkens østvæg nord for alteret.

Altersølv (fig. 12), 1967, er tegnet af Mogens Koch og udført af Rolf Rasmus Frithjof Bratland, København.²¹ *Kalken*, 20 cm høj, er skænket af sognepræst Adolf Friis og hustru Jenny Friis. Foden er cirkulær med en bred standplade og drevet stejlt op i det kraftige, cylindriske skaft. Bægeret er pokalformet og med låg samt hældetud. Under bunden er indgraveret med versaler: »Brejning Kirke 1967« og med skriveskrift: »Skænket af Jenny og Adolf Friis«.

Dysken, 16,5 cm i diameter, med bred fane. I diskens centrum er en medaljon med Jesusmonogram i relief. Under bunden er indgraveret med versaler: »Brejning Kirke 1967« og med skriveskrift: »Skænket af Jenny og Adolf Friis«. Stemp-

Fig. 9. Korpriet og alterbordet, 1967 (s. 3875). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The chancel section and the Communion table, 1967.*

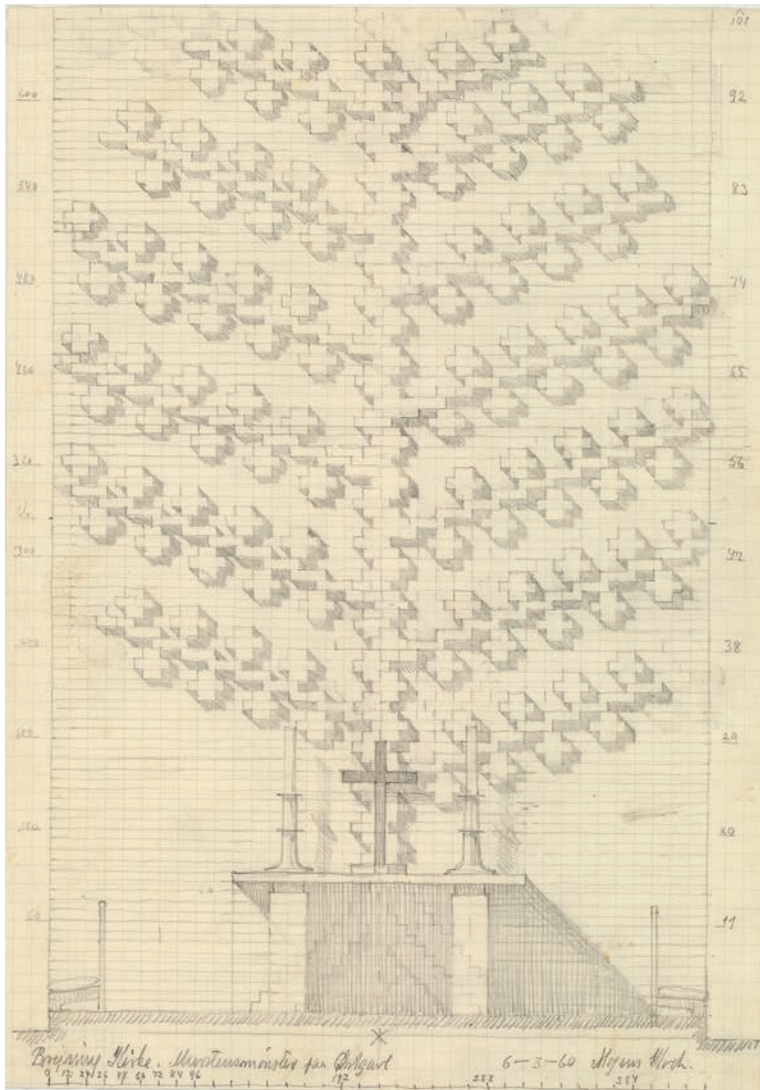

Fig. 10. Relief på østvæg (s. 3872 og 3875). 1:50. Skitse ved Mogens Koch 1960. Mogens Koch Design I/S. – Relief on east wall.

let under bunden med et kombineret mester- og lødighedsmærke: »Sterling Bratland 925.S fb.«.

*Oblatæsk*en er cirkulær, måler 10 cm i diameter og er 4 cm høj. Den har en smal standkant, som det svagt hvælvede låg lukker helt ned til. På låget er en medaljon med et Jesusmonogram i relief svarende til diskens. Æsken hører til det altersølv, Adolf og Jenny Friis skænkede kirken 1967, og den bærer indskrifter under bunden svarende til diskens. Her er den også stemplet med mester- mærke og lødighedsmærke (»Sterling 925.S«).

Alterkanden er ligeledes skænket 1967 af Adolf og Jenny Friis (jf. ovf.). Den er 19 cm høj, med vaseformet korpus uden fod og et svagt hvælvet låg med samme Jesusmonogram, der findes på andre af sættets dele. Hanken er udformet som et bredt bånd afsluttet ved lågets hængsel. Under bunden er indskrifter og stempler som på oblatæsk

Alterstager. 1) (Fig. 13), skænket 1967, to stager tegnet af Mogens Koch og udført af sølvmed Rolf Rasmus Frithjof Bratland, København (jf.

Fig. 11. Krucifiks, udført af Gunnar Hansen o. 1967 (s. 3876). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Crucifix, made by Gunnar Hansen c. 1967.*

altersættet). De 46 cm høje stager har cirkulær fod, der er drevet stejlt op i et cylindrisk skaft med et skiveformet midtled, som mimer de min-

dre lyseskåle. Indgraveret under foden med versaler: »Brejning Kirke« og stemplet med mester- og lodighedsmærke (»925.S.«). Desuden er med skriveskrift indgraveret »Til minde om Helga Ibsen og Gerda Hassing« (begge lærere ved De Kellerske Anstalter), på den ene stage og tilsvarende på den anden: »Til minde om Niels Eric Aagaard-Jensen«.

2) Af eg, replikker af nr. 1, der benyttes på alterbordet uden for kirkelige handlinger.

Messehagler, o. 1967, fire styk, udført af væver Hanne Elisabet Vedel. Af hør og uld med silkefor; i kirkeårets farver. Den hvide hagel har påsyede perler; den grønne har indvævet sølv og er skænket af KFUK-spejderne i Danmark; Kaj Munks mindefond har skænket den røde samt den violette med indvævet guld.²⁰

Altærtæppe (jf. fig. 9), 1967, tegnet af Mogens Koch. Tæppet er af vævet mellemblå uld (jf. knæleskammel og knæfald) med mørkere blå felter, der genkalder altervæggens livstræ. Dets form

Fig. 12. Altersølv, udført 1967 af Rasmus Frithjof Bratland og skænket af Adolf og Jenny Friis (s. 3876), samt dåbskande, udført 1967 af samme (s. 3879). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Altar silver, made in 1967 by Rasmus Frithjof Bratland and donated by Adolf and Jenny Friis; baptismal jug made in 1967 by Rasmus Frithjof Bratland.*

Fig. 13. Alterstager, udført 1967 af Rasmus Frithjof Bratland og skænket af Helga Ibsen, Gerda Hassing og Niels Eric Aagaard-Jensen (s. 3877). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Altar candlesticks, made in 1967 by Rasmus Frithjof Bratland and donated by Helga Ibsen, Gerda Hassing and Niels Eric Aagaard-Jensen.*

passer til alterpodiets. Tæppet er »syet af kirkekomiteens flittige damer«. ²¹

Alterskranke (jf. fig. 9), 1967, firesidet og følger alterpodiets linjer (jf. s. 3873). Skranken er udført af spinkle, sekskantede egestave, har håndliste og smal, indvendig hylde til særkalke. Knæfaldet består af fire lave skamler, der har polstring med mellemblåt uldbetræk og læderremme (jf. knæleskamlen og altertæppet). Nybetrukket 2006. ²²

Døbefont (fig. 14), 1967. Den 95,5 cm høje font består af en korsformet fod (73,5 cm høj) muret af hvidpudsede teglsten, der bærer en tolvkantet kumme (22 cm høj) af rødbrune, polerede Ølandssten med lav fordybning i centrum. Opstillet nord for korpodiet.

Dåbskande (jf. fig. 12), 1967, tegnet af Mogens Koch og udført af sølvsmed Rolf Rasmus Frithjof Bratland, København. Den 21 cm høje og cylindrisk udseende kande har kraftig, trekantformet hældetud. Låget er svagt hvælvet og med Jesus-monogram (jf. altersættet). Hanken er udformet som et bredt bånd, der afsluttes dekorativt ved lågets hængsel. Under bunden er indgraveret med

versaler: »Brejning Kirke 1967« og stemplet med mester- og lødighedsmærke som alterkanden.

Prædikestol (fig. 16), 1967, egetræ på muret og hvidpudset fod. Kurven, der er seksidet, består af egepaneler. Foden er opbygget som seks frem-spring i stjerneform, hvis 'spidser' genkalder alterpodiets geometri (jf. s. 3873) og spejler fontens fod på modsatte side af korpodiet. Opgangen består af fire murede og hvidpudsede trin. Et spinkelt rækværk af eg ligner alterskrankens og er i stil med det lidt sværere rækværk ved opgangen til orglet. Fra pulten hænger et mindre, vævet klæde med kristogram (Chi Rho-monogram), hvis farve afspejler kirkeåret.

Fig. 14. Døbefont, 1967 (s. 3879), samt billedtæppe, 1971, af Molle-Cecilie Major (s. 3883). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Baptismal font, 1967.*

Fig. 15. Indre set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The interior looking west.*

Stolestader (jf. fig. 15), 1967. Bænkene har åbent ryglæn og todelt sæde, de er hvidmalede og har hynder med mellemblåt uldbetræk (jf. knæleskammel, knæfaldspuder, altertæppe). De 2×10 bænke er anbragt, så de er parallelle med alterpodiets vinklede front.²³ I nordsiden er den næstbagerste bæk vendt om, så der etableres et område indrettet til børn; den bagerste bæk er kortere end de øvrige. Bænkene har altid stået i lysegrå oliefarve og er nymalet 1989, mens hynderne er nybetrukne 2006.²⁴ To løse bænke er opstillet i våbenhuset.²⁵

Løse stole. 1) (Jf. fig. 15), 1967. 40 styk af Børge Mogensens 'Folkestol' (model J39), af eg og sæde i papirflot.²⁶ Opstillet i sæt mod midtergangen, for enden af hver bæk: i sydsiden ti par, i nordsiden otte. Tillige en stol anbragt ved østvæggen mellem alterpodium og prædikestol og én på pulpituret. 2) Fire klapstole findes på pulpituret.

Pengebøsse 1) (Fig. 17), 1967, to identiske bøsser af egetræ, 25×19 cm. Rektangulære og med møntindkast foroven, på fronten et hjulkors udskåret og opmalet med guldfarve. Lås i den ene side og messingkrog i den anden. Ophængt på skibets vestvæg på hver side af døren til våbenhuset. 2) 1972.²⁷ Bøssen er udført af mørklakeret træ og er rektangulær, 26×23 cm. Den har møntindkast foroven, og på fronten er udskåret en globus i lavt relief og herover skåret i kursiv: »Ydre Mission«. Hængsel i den ene side, messingkrog i den anden. Ophængt i våbenhuset.

Dørfloje, udvendige, 1967. 1) En sortmalet dobbeltfløj, der afsluttes øverst i en 60 graders vinkel (jf. ovf.). Den er sildebensmønstret på ydersiden og har greb af Annelise Bjørner.²⁸ Indersiden har en glat plade, der blev udskiftet 2003.²² I våbenhuset.

2-3) To fladbuede, sortmalede plankefløje er indsat i dåbsventeværelset og i sakristiets døråbninger på kirkens østside. Begge har greb af Annelise Bjørner.²⁹ 4) To smallere, fladbuede plankefløje i henholdsvis sydsiden til trappehus og i nordsiden til redskabsrum; sortmalede.

Dørfloje, indvendige, alle 1967, tegnet af Mogens Koch og med greb af Annelise Bjørner.²⁸ Malet sort-brun, senest 1992.²² Mellem våbenhus og kirkerum er indsat en dobbeltfløj afsluttet øverst i en 60 graders vinkel (jf. s. 3869). Mod kirkerummet har fløjen sildebensmønster, og mod våbenhuset er en glat plade monteret på hver fløj. 2) To fladbuede plankefløje er indsat i kirkerummets østvæg og giver adgang til dåbsventeværelse og sakristi.

Pulpitur (jf. fig. 15), 1971, tegnet af Mogens Koch.³⁰ Femsidet og i ubehandlet fyrretræ med tappede og fornaglede samlinger, opsat på otte bærende stolper, hvis 'sprængbue' følger kirkedørens form og princippet om en øvre, 60 graders vinkel (jf. ovf.). I pulpiturets nordside er en vindeltrappe. Indrettet i kirkerummets vestende.

Fig. 16. Prædikestol, 1967(s. 3879). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Pulpit, 1967.*

Fig. 17. Pengebøsse, 1967 (s. 3881). Foto Arnold Mikelsen 2023. – *Money box, 1967.*

Orgel (jf. fig. 15), 1971, med syv stemmer, ét manual og pedal. Bygget af Th. Frobenius & Sønner, Kgs. Lyngby og Horsens. Disposition: Manual (C-g³): Principal 8', Gedakt 8', Oktav 4', Gedakt 4', Spidsfløjte 2', Oktav 1'. Pedal (C-d¹): Subbas 16'. Kobling M-P. Orglet, som er opstillet på pulpitur

i vest med østvendt facade og spillebord, er tegnet af arkitekt Mogens Koch.³¹ Orgelhuset er udført i ubehandlet fyrretræ og er forsynet med fløjddøre.

Salmenummertavler (jf. fig. 8), 1972, to styk i egepanel, 98×54,5 cm, tegnet af Mogens Koch.²² Til hængecifre i otte rækker, desuden en skinne til skydecifre. Ophængt med hængsler på henholdsvis syd- og nordvæggen.

†*Salmenummertavler*, 1967, to styk i egepanel, 83,5×54 cm, til hængecifre i fem rækker, tegnet af Mogens Koch og udskiftet på hans foranledning 1972.³²

Lysekroner (jf. fig. 15), 2019. Seks ringkroner, 130 cm i diameter, i børstet og matlakeret kobber.³³ Med dæmperfunktion. Designet af Okholm Lighting A/S. Ophængt i to rækker.

†*Lysekroner* 1). Risepapirlamper, 1967, seks styk ophængt i to rækker.³⁴ 2) Pendler i opalt glas, o. 1968, seks styk ophængt som nr. 1.³⁵ 3) 1970/80, seks styk 'PH Koglen' (arkitekt Poul Henningsen) af kobber. Erstattet tre gange efter tyveri, inden man 2019 som følge af endnu et tyveri skiftede til de nuværende ringkroner.³⁶

Lampetter. 1998/99. Otte halvcirkulære lampetter af mærket Oslo, designet af Kurt Nørregaard for Louis Poulsen.³⁷ Udført i hvidlakeret

Fig. 18. Gunnar Hansen, Jesus og Peter på Søen, o. 1967 (s. 3883). Foto Arnold Mikelsen 2023. – *Gunnar Hansen, Jesus and Peter on the Lake, c. 1967.*

metal med afskærmning i opal akryl. Ophængt med tre på nordvæggen, tre på sydvæggen samt to på vestvæggen under pulpituret.

Billedtæppe (fig. 14), 1971, vævet af den norske tekstilkunstner Molle-Cecilie Major. Tæppet, der er af uld, måler 100×90 cm og bærer titlen »Mørkt og lyst«. Det forestiller et kors i råhvidt omgivet af farverige, geometriske former på en lys bund. Motivet er på sort-meleret baggrund. Skænket af kunstneren i anledning af hendes udstilling i kirkerummet 1974.³⁸ Ophængt på østvæggen ved døren til dåbsværelset.

Relieffer. To keramiske, polykrome arbejder udført o. 1967 af Gunnar Hansen og købt med tilskud fra menighedsrådsforeningens fond til udsmykning.²⁰

1) (Fig. 18). *Jesus og Peter på Søen* (Matt. 14, 22-33), 72,5×53 cm. Relieffet viser Jesus, med glorie, idet han hjælper Peter op af søens bølger. I baggrunden ses båden med de øvrige disciple under uvejrsskyer. Kompositionen afspejler kunstnerens forkærlighed for at fokusere på tæt sammenstilte figurer og bygge motivet op herom. Eksempler på sammenlignelige arbejder, hvor dog kun Jesus og Peter ses, findes i henholdsvis Gesten Kirke (Ribe Amt) og i Haslev Kirke (Sorø Amt). Ophængt i dåbsværelset over døren.

2) (Fig. 19), *Korsfæstelsen*, 49×33 cm. Kristus er skildret med korsglorie og naglet til korset. Han flankeres af Maria og Johannes, og bag dem står to romerske soldater, hvis faner og et spyd rækker op over korsskæringen. Formsproget er lig alterkrucifiksets (jf. s. 3876), mens bemalingen giver et udtalt naivistisk præg. To nært beslægtede arbejder findes i Skørring Kirke (DK Århus, 1937) og Balle Kirke (Viborg Amt). Ophængt i præsteværelset over døren.

Klokke (fig. 20), fabrikeret 1967 af John Taylor & Co., Loughborough, England, og skænket af 'Brejnings Venner'. Klokken måler 66,1 cm i diameter og med grundtone es.³⁹ Om legemet løber en versalindskrift i to linjer: »Jeg signer dit dagværk, din lykke, dit savn./ Jeg kalder til bøn i Jesu navn«; verset er forfattet af Anton Bernhard Berntsen, Vejle, til bedeklokken i Skt. Johannes Kirke i Vejle (s. 232). Ophængt i slyngbom i glamhullet i kirkens østgavl.

Fig. 19. Gunnar Hansen, *Korsfæstelsen*, o. 1967 (s. 3883). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Gunnar Hansen, *the Crucifixion*, c. 1967.

KILDER OG HENVISNINGER

Nedenfor er anført en oversigt over arkivalier eller utrykte kilder og litteratur anvendt i beskrivelsen af Brejning Kirke. For en oversigt over arkivalier og litteratur samt forkortelser anvendt i Vejle Amt i almindelighed jf. også s. 56-62. Henvvisninger til *Danmarks Kirker*, Kbh. 1933-, er angivet som *DK*, efterfulgt af betegnelsen på det pågældende amt; referencer inden for Vejle Amt har dog kun sideangivelse.

Arkivalier. *Rønnow Arkitekter A/S. Det Kgl. Bygningsinspektors Arkiv.* Brejning Kirke (Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke).

Kirkens arkiv (opbevares i Gauerslund sognegård). *Menighedsrådsarkivet.* Kirkeprotokol 1992 ff. (*Menighedsrådsark.* Kirkeprot.) – Forhandlingsprotokol 1962 ff./1962 ff. (*Menighedsrådsark.* Forhandlingsprot.) – *Børkop Lokalhistoriske Arkiv (BLA).* Brejning Kirke, *Diverse sager*, æske 141 f. (*Div. sager*).

Tegninger. *Danmarks Kunstbibliotek.* Opstalt (kopi) samt fotoarkiv fra kirkens opførelse; *Rønnow Arkitekter. Kgl. Bygningsinsp.ark.* Plan, snit og opstalter 1960 (kopier); *Mogens Koch Design I/S.* Skitseprojekt 1941.

Litteratur. Mogens Koch, »Skitseprojekt til kirke ved Brejning«, *Arkitekten* 1942, 158-159 (*Koch* 1942);

Fig. 20. Klokke, skænket af 'Brejnings Venner' 1967 (s. 3883). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Bell, donated by 'the Friends of Brejning' in 1967.

Mogens Koch, »Geometri og bygningskunst. Tale af professor Koch ved Akademiets Stiftelsesfest 1. april 1963«, *Arkitekten* 1963, 205–208; Arne Karlsen, »Klassiker-Romantiker«, *Tilegnet Mogens Koch*, Kbh. 1968, 71–87 (*Karlsen 1968*); Marie-Louise Høstbo, *Hemmelige steder. Arkitektens guide til særlige bygningsværker i det midtjyske*, Kbh. 2021, 138–142.

Historisk indledning og kirkens omgivelser ved Miriam Have Watts, bygning ved Anders C. Christensen, inventar ved Miriam Have Watts, heraf dog orgel ved Kristian Lumholdt. Engelsk oversættelse ved Patrick Marsden. Korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet november 2023.

¹ Institutionen fungerede i Brejning indtil 1990. Se materiale udgivet til udstillingen *Slotte til idioter*, udstilling og formidling arrangeret af Kulturmuseet, Vejlemuseerne, 31. marts 2022–23. april 2023. <https://www.vejlemuseerne.dk/udstillinger/tidl-saerudst-kulturmuseet/slotte-til-idioter/> (tilgået 10.08.2023).

² Vigand Rasmussen, »Kirken i Brejning ventes paabe-

gyndt næste Aar«, i *Lokalhistorisk Årsskrift, for Gauerlund, Gårsløv, Skærup og Smidstrup Sogn*, 2011, 11.

³ Poul Nielsen, *Kirken med de to menigheder, Brejning Kirkes forhistorie*, særtryk af Haderslev Stiftsbog 1967, 66–67.

⁴ BLA. *Div. sager* (æske 142, 1964).

⁵ BLA. *Div. sager*, æske 141, 1965; *Rasmussen 2011* (note 2), 11–12.

⁶ *Nielsen 1967* (note 3), 69.

⁷ Kontakten til Mogens Koch beroede indledningsvis på det forhold, at arkitekten var svoger til J. L. Varming, der var medlem af kirkekomitéen. Kochs skitseprojekt og overslag til en ny kirke forelå 20. juli 1941 og skabte røre i befolkningen og fik nogle medlemmer til at forlade kirkekomitéen. Hele projektet skulle vise sig at blive så langstrakt en proces, at et aneligt antal af komitéens medlemmer var afgået ved døden før kirkens realisering og indvielse. Se *Nielsen 1967* (note 3), 68–69; BLA. *Div. sager* (æske 141, 1965).

⁸ Efter krigen havde kirkekomitéen ansøgt om stats-tilskud til byggeriet, imidlertid kom kirken først på finansloven 1959/60 og 1960/61 – med genbevilling på tillægsbevillingsloven 1964/65. 20. maj 1965 indløb igangsættningstilladelsen til byggeriet. Kirken blev opført som sogne- og institutionskirke, med tilskud fra både Kirke- og Socialministeriet. Den Kellerske Institution havde skænket grunden og kirkekomitéen tilvejebragt ca. 200.000 kr. til byggeriet gennem lokale bidrag og

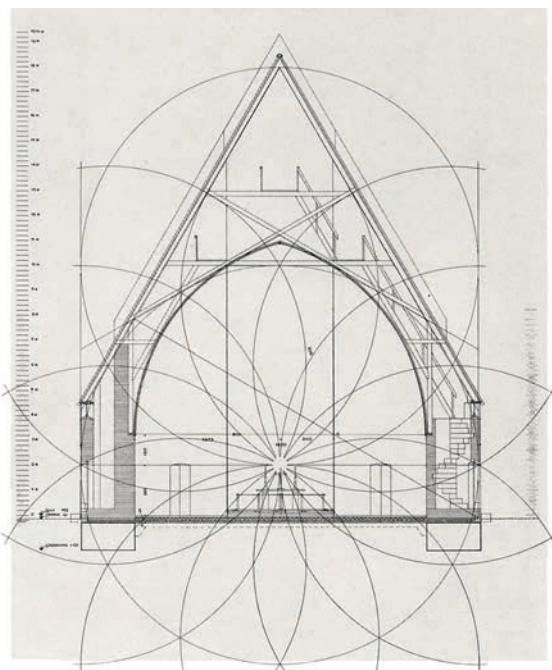

Fig. 21a. Geometriske principper, tværsnit. 1:300. Efter Karlsen 1968. – *Geometric principles, cross section*.

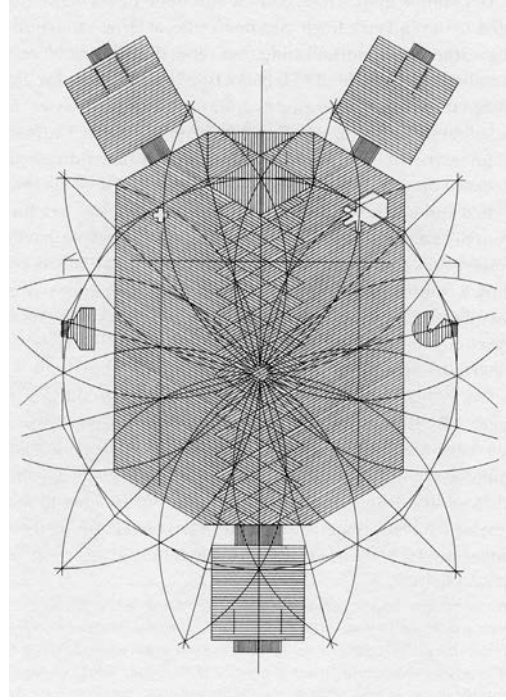
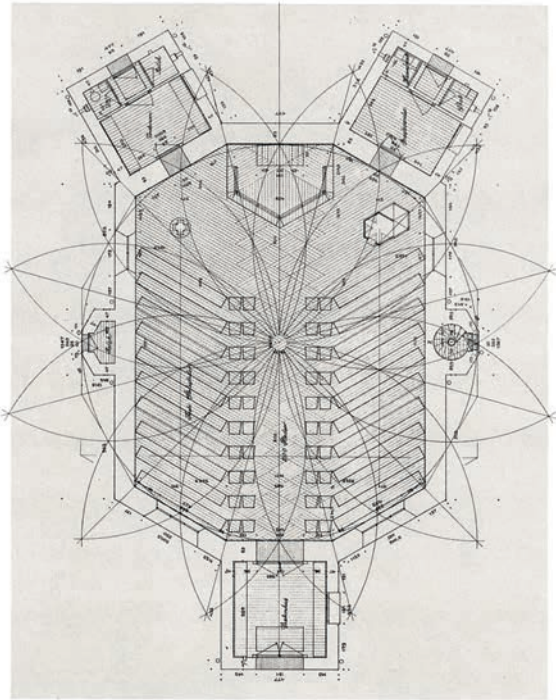

Fig. 21b–c. Geometriske principper. 1:300. b. Plan. Efter Karlsen 1968. c. Gulyplan. Mogens Koch, udateret. Mogens Koch Design I/S. – *Geometric principles. b. Plan. c. Floor plan.*

initiativer til at rejse penge både i nærområdet og landet over, hvor institutionens beboere kom fra. Nielsen 1967 (note 3), 69–70; Rasmussen 2011 (note 2), 12–15.

⁹ Nielsen 1967 (note 3), 70; Rasmussen 2011 (note 2), 12; 15.

¹⁰ BLA. Div. sager (æske 141, 1965).

¹¹ Rasmussen 2011 (note 2), 15.

¹² Koch 1942.

¹³ Karlsen 1968 71.

¹⁴ Thomas Bo Jensen, *P.V. Jensen-Klint*, Kbh. 2006, 194–201.

¹⁵ Jf. Mogens Koch, »Geometri og bygningskunst. Tale af professor Koch ved Akademiets Stiftelsesfest 1. april 1963«, *Arkitekten* 1963, 205–208.

¹⁶ Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke (arkitekttegning med opstalt, plan og sidebillede af Mogens Kochs Tegnestue, 1960).

¹⁷ Om bl.a. hjulkorsets geometri, se Koch 1963 (note 15).

¹⁸ Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke (tegning af altervæg med titlen »Murstensmønster paa Østgavl« af Mogens Koch 1960).

¹⁹ Krucifikset kan ses på fotografier fra perioden 1970–79 i Vejle Stadsarkiv, jf. B62234, arkiv.dk. <https://arkiv.dk/vis/2466045> (tilgået 19. juni 2023).

²⁰ Nielsen 1967 (note 3), 71.

²¹ Nielsen 1967 (note 3), 72.

²² Kirkens arkiv. *Menighedsrådsark.* Kirkeprot.

²³ Se også Karlsen 1968 72.

²⁴ Se Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke; Kirkens arkiv. *Menighedsrådsark.* Kirkeprot.

²⁵ Af en oversigt over tegnet inventar mm. fremgår det, at der desuden blev fremstillet to bænke til dåbsventeværelset. Se Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke (o. 1967).

²⁶ Oversigt over indkøb af inventar m.m. i Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke.

²⁷ Kirkens Arkiv. *Menighedsrådsark.* Forhandlingsprot.

²⁸ Tegninger i Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke.

²⁹ Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke (Tegninger af Mogens Kochs Tegnestue, 1960).

³⁰ Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke; Kirkens arkiv. *Menighedsrådsark.* Kirkeprot.

³¹ NM. *Antikvarisk-Topografisk Arkiv.* Korrespondance.

³² Jf. forlæg og udgiftsoversigt i Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke (1960, o. 1967); Kirkens arkiv. *Menighedsrådsark.* Kirkeprot.

³³ Se leverandørens hjemmeside, https://www.okholm-lighting.dk/projekter/kirker/brejning-kirke:pk_vid=ebe8f1e08cd2516f168718223302f2cd (tilgået 19. juni 2023).

³⁴ Udstillingen var arrangeret af den lokale kunstforening af 1972. Se folderen *Brejning Kirke* og *Gauerslund*

Fig. 22. Kirken i landskabet set fra nordvest. Foto Mogens S. Koch, 1967. Mogens Koch Design I/S. – *The church in the landscape seen from the north-west.*

Kirke, Gauerslund Sogn, Historie, arkitektur, kunst. Udgivet af menighedsrådet, o. 2020.

³⁵ Jf. foto i *Karlsen 1968* 74.

³⁶ Jf. bl.a. *Kristeligt Dagblad*, 12. dec. 2008; *Fredericia Dagblad*, 24. maj 2013.

³⁷ Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke.

³⁸ Jf. note 34; BLA. *Div. sager* (æske 141, 1975).

³⁹ Rønnow Arkitekter. *Kgl. Bygningsinsp.ark.* Brejning Kirke (1962).

BREJNING CHURCH

The desire for a church in Brejning arose in the 1930s because of the need to serve the residents and employees of *Den Kellerske Institution* (an institution for people with general learning disabilities) in the town, as well the inhabitants of the rest of the local area. This *Kellerske Åndssvageanstalt* had been established in 1899, and at that time was the largest institution of its type in Northern Europe. The small town with a railway station had grown considerably since the institution had been established, and there was a need for a local church to be erected, which could function as an alternative to Gauerslund Church, located c. 2.5 km away. Monthly services were held at the institution, which also had an associated cemetery. A proper church building was now required, which could function as a parish church, whilst a new cemetery was not proposed, as those at Gauerslund and the institution served this purpose.

A church committee was established in 1936, and in 1941 architect Mogens Koch became involved in the project, which from the start was hindered by conflicting local and political interests, and subsequently by the period of German occupation, the post-war years and general inflation. Building work finally commenced in 1965, in an area donated by *Den Kellerske Institution*: the foundation stone was laid on 22 August 1965 and the church was consecrated on 20 August 1967.

The church is located on its own in a large grassed area on a ridge, on the outskirts of the town of Brejning, near Vejle Fjord.

Building. The church was erected according to a rigidly arranged plan, based on a regular dodecagon, the long sides of which have adjusted in the north and south (figs. 3 and 4a-f). The plan therefore features a symmetrical and south-facing, octagonal central building with faceted gables in the east and west. Attached to this are three smaller extensions which are square in plan:

a porch in the west, as well as a sacristy and a baptismal waiting room at the sloping gable of the east facade. There are also two small extensions to the south and north: respectively a staircase and storage room, both with faceted gables like those of the main church.

The whitewashed and tiled church is constructed of red regular bricks in cross bond, and all of the walls stand on a plinth or foundation of large fieldstones. The faceted gables extend up in smooth points up to and above the steep pitched roof. The outside of the building is devoid of any detailed decoration, but is faceted and well-proportioned, and of heavily sculpted appearance (figs. 1-2 and 7).

The church interior is covered by a vaulted, pointed arch wooden ceiling, which culminates 11 m above the floor. Light enters through ogival and double-bevelled windows in the west gable and the long walls to the east. A relief on the east wall shows the Tree of Life with roots, trunk, branches and leaves, the latter shaped like small crosses (figs. 8 and 10). Everything has been carefully thought out and composed so as not to interrupt the bond.

The building is a shining example of the major role played by the Klint school in the architecture of the time, which, due to his association with Kaare Klint's design studio in 1925-1932, Mogens Koch was heavily influenced by. The main source of inspiration are P.V. Jensen-Klint's ideas about a body of a building shaped like a 'piece of crystal', the basic element of which is an octagonal prism.

Furnishings. Almost all of the furnishings date to the church's erection in 1967 and were designed by Mogens Koch. This also applies to the altar silver and altar candlesticks, which were made by silversmith Rolf Rasmus Frithjof Bratland, and donated by respectively parish priest Adolf Friis and his wife Jenny Friis, and by Helga Ibsen, Ger-

da Hassing and Niels Eric Aagaard-Jensen (figs. 12-13). The church bell was cast by John Taylor & Co., Loughborough, England, and donated by 'the Friends of Brejning' in 1967. A carved wooden crucifix and two ceramic reliefs with New Testament motifs were made c. 1967 by sculptor Gunnar Hansen (figs. 11 and 18-19). In 1971, tex-

tile artist Molle-Cecilie Major donated a tapestry (fig. 14). In the same year, the pulpit and organ were installed in the church; both were designed by Koch and the organ was built by Th. Frobenius & Sønner, Kgs. Lyngby and Horsens. The hymn boards are from 1972. The lighting, in the form of six circular chandeliers, was installed in 2019.